

ERDELYI GAZDA

AZ ERDELYI GAZDASÁGIEGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE

Pénz- és értékküldemények az

Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához

czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, félévés előfizetés el nem fogadtatik.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József, Dr. Berde Aron, Baró Josika Samuel, Szabó Samuel, Vörös Sándor felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

A mi halottaink!

Szomorú éjszaka nehezedett reánk január 6-án; — este uzoni Béli Gergely mult ki hosszas szenvedés után, míg a hajnal első óráiban Gróf Lázár Miklós csukta le örök álmra fáradt szemeit! Mindkettő erdélyi gazdasági egyesületünknek kezdettől fogva alapító tagja volt; Gróf Lázár Miklós hajlamai inkább a történelem mezejére vonzották, melyet nem csekély sikerrel művelt; ellenben Béli Gergely előszeretettel csüggött a gazdai pályán s különös előszeretettel a pomológiával foglalkozott: veresmarti kertje egyikét a legműveltebb, gondosan választott gyümölcsöknek tartalmazza. A szó szoros értelmében derék férfinak elhunyt nagy úr hágy a régi garda, mondhatjuk naponta ritkuló sorában s nem csekély feladat van az ifjakra, ha méltóan akarnak az elődök nyomdokába lépni.

Higyük és reméljük, hogy úgy leszén; — az elkövetetteknek pedig legyen könnyű a földi takaró!

Még két halott!

Az országos magyar gazdasági egyesületet rendkívüli veszteség érte: Hajós József, másodalelnök és Villási Pál, a derék pomologus elhunytával. Hajós a közgazdaság mezején ismert és szép állást foglalt el: vezérferfia volt az I. magyar biztosító társulatnak és az I. hazai takarékpénztárnak; az egyesületben pedig főleg mint a kertészeti szakosztály-buzgó és szakavatott elnöke nyitja ki a közbeesülést.

Villási; az utóbbi időben a szakosztály jegyzője, irodalmilag is szolgált az ügyet a „Gyümölcsészeti és konyhakertészeti füzetek” szerkesztésével; régebben pedig Keszthelyen és Magyar-Ovárótt volt gazdasági tanintézeti főkereszt. A jogtörvény-tudományi szakmájára, a gyümölcsészetet eleinte csak mint dilettáns üzte, ami még később is egyik s másik dolgozatán meglátszott; de mindig becsülettel, örekkéssel inpankodott a haladásra!

Béke lengjen az elhunytak porai felett!

Tartalom: A mi halottaink! — Még két halott. — A regálé törvényjavaslat részletes tárgyalása. — Ürmössy Lajos. — A nyulrágás ellen. — A nyulrágta fákról. — Török Kálmán. — Könyvkiadó vállalatunk. — Az „enyedi” cukorgyár. — Egyleti mozgalmak: Vél. ülés jan. 7-éről. — Piaczi árak.

A regálé törvényjavaslat részletes tárgyalása.

A regálé s italjövédéki törvényjavaslat részletes tárgyalása nagy hullámokat vert fel a parlamentben. Az általános képét a következőkben adjuk.

A mérsékelt ellenzék szövegei azt kívánták elsősorban is: hogy a törvényhatósági joggal fölruházott s a rendezett tanácsú városok regáléjának megváltásánál, a kártalanítás alapját ne az 1882. évi január elsejétől 1886. évi december 31-dikéig adó alá vont összes regáléjövédélemnek egy ötöde vétessék, hanem az 1884—88. évek átlaga, továbbá ugyanezen városokra nézve a levonás ne 10 százalékban, hanem 5 százalékban állapittassék meg. Indokolásul fölhozták a városok fontos missióját a cultura terén, és így nem tartották helyén valónak, hogy a magán birtokosok s városok regáléja — egyforma kaptára huzassék. Felhozták azt is indokul, hogy a városok regálé bevétele növe, már ezért is szükséges az évek átlagát — egy évvel meghosszabbítani. A pénzügyminiszter igen helyesen, a fennebb vázolt kívánatot magáévá nem tette s szavazás folytán a nagy többség sem. Elvégre a megváltási összegben feljúl is kapnak a városok a tisztá nyereségből, — mi a regáléből bejön — osztaleköt, és így érdekeik eléggé figyelembe vevődtek; de osztán még ennél is túl menni, hogy részökre csakis 5%-os levonás történjék, ez nem lenne igazságos eljárás.

mert az állam terhe ennek folytán növekedve, az ezer meg ezer regáléval nem bíró községeket is adóemeléssel kellene sújtani, hogy a túl nagy váltság-összeget ki lehessen fizetni. Ha csakugyan állana is az, hogy a regále-jogukban valamit veszítenének; hát ez esetben ott van a tőlük el nem vett jog: hogy indirect adót vethetnek ki; de túl kívánatokkal, a regáléval nem bíró kisebb városok s községeket, nem igazságos túl magas adóval sújtani.

Senki sem tagadta, hogy az italmérési adó terheket hárít a városok polgáira. De csak azokban a városokban, melyeknek regáléja eddig ki nem volt használva. A hol a regále címén eddig nagy terheket viselt a közönség, ott az italmérési adó viszonylag nem túlságos tételei könnyebbséget fognak nyújtani az eddigi állapothoz képest. S ebben van a regále megváltásban megvalósuló művelet egyik legnagyobb előnye; mert a terheket egyenlőkké teszi, a kivívó aránytalanságokat megszünteti. S mikor az államnak viselnie kell hosszú emberöltőn keresztül a terheket azokért, kiknek joga esetleg csökken; nem lehet tőle azt követelni, hogy túl menjen az igazságosság határain, azok joga értékesítésében, a kiknek jogáról helyesen föltételezhetni, hogy fejlődni fog. Mert e fejlődésben rejlik kiegyenlítése az amott szenvedett veszteségeknek s az egyoldalú eljárás bármelyik irányban megboszúlná magát. S mentül igazabb, hogy a városok forgalma egyre fejlődik, a vidéké egyre csökken, annál méltányosabb, hogy ne térjenek ki a fokozódó terhek viselése elől ezek a központok. Örvendve látja minden magyar ember fejlődésüket. Nemzeti érdek felvirágzásuk, erősödésük. De e nemzeti érdek fogalmában benne van a magyar állam pénzügyi megerősödése is, s hogy ennek céljaira a városoknak is áldozatokat kell hozniok, ezt a városoknak maguknak be kell látni s a ki az ellenkezőt hirdeti nekik, rossz irányban vezeti őket. A participatio az italmérési jövedék többletében oly módot nyújt a városok pénzügyi érdekeinek jövőbeli kielégítésére, a mely nem egy városnál messze meghaladja a regále mai kihasználásának jelentőségét.

Kétely támadt a felett s e részben kérdést is intéztek a pénzügyminiszterhez: hogy vajjon kártalanítás csak ott fog-e adatni, hol valaki a regále jog gyakorlata után maga fizetett adót? A szakasz szövegezése ez iránt kétséget hagyott fenn.

Wekerle Sándor pénzügyminiszteri államtitkár kijelenté: hogy az állam kártalanítást ad az egész regále-jog gyakorlata után, a mennyiben ezért adót fizettek. Kártalanítást ad tehát a városoknak akkor is, ha ezek regále-jogukat polgáraik által gyakoroltatták, de természetesen csak az esetre, ha e polgárok a várostól nyert jog gyakorlata után adót fizettek.

Az összes ellenzéki képviselők magukévá tevék azon követelést: hogy a mely város az utóbbi években szerezte a regále-jogot meg, az ilyeseknél vagy a vételár, vagy az utolsó év zárszámadása szolgáljon a kártalanítás alapjául.

A pénzügyminiszter nem tette magáévá az ilyen követeléseket, mert nem látja be, hogy mért fizesse az állam azt a hiányt, mely a vételár és a kártalanítás esetleges összege között fölmerül. Ha egy város regálejogát nagyobb összegben szerezte meg, mint a minőt most kártalanításul kap, úgy az az alapítvány vagy magános fizesse vissza a differenciát, a melytől vagy a kitől a város regálejogát szerezte. Apponyi Albert gróf adatokkal hivatkozott arra, hogy az állam is adott utóbbi években regále-jogot el, s így egy állam méltóságával nem illik az össze: hogy kevesebb váltságot adjon az illetőknek, mint a mennyin eladta! Wekerle államtitkár közvetítésével úgy oldatott meg a kérdés — igenis praktikusán — hogy azt az elvet kell lefektetni a javaslatba, miszerint az esetre, ha az állam drágábban adta el legutóbb a regálét, mint a mennyi kártalanítást adna a törvényjavaslat kulcsa szerint, akkor a különbözetet meg kell térítenie az illetőknek. De a ki legutóbb egyesektől vette a regálét s most kevesebb kártalanítást fog kapni, az keresse a különbözet megtérítését azon, a kitől a regálét vásárolta.

Zajos vitát idézett elő a törv. jav. azon pontja, mely az adó eltitkolást is figyelembe veszi s a valódi jövedelem kimutatathatása alapján, az illő kárpótlást megkapja. Ifju Andrassy Gyula gróf volt a vezér szónok, nagy hévvel követelte az ilyesek megbüntetését azáltal: hogy az eltitkolt bevétel figyelembe ne véssék. Andrassy álláspontja azonban nem volt igazságos, mert indítványa csak azokra vonatkozott, kik személyesen tettek hamis vallomást; vagyis a kik a regálét maguk kezelik, — ellenben hárlandó volt ő is elfogadni a kivételt és kárpótlást azok számára, kiknek nevében a hamis bevallás megbizottaiktól ered, vagy is a nagybirtokosok számára, a kik jövedelmeiket mások által kezelletik. Ha korrupció az adó-alap titkolása az első esetben, nem kevésbé az a másodikban is s a ki kisebb jövedelmét személyesen titkolja el, csöppet se nagyobb bűnös annál, ki nagyobb jövedelmeinek kezelésére felügyelvén, eltűri vagy éppen elrendeli, hogy a kezelők az adóbevallásnál hamis adatokat mondjanak be az államnak.

E falcis álláspontot azonnal észre vév Apponyi Albert gróf, s bár ő az adó eltitkolóknak azon jogát megadá: hogy a valódi jövedelmüket utólag bebizonyíthassák a kárpótlás kapás végett és így az Andrassy indítványt ugyan magáévá nem tette, — de az eredeti javaslaton azon változtatást kíváná tétetni, miszerint ne csak azok sújtassanak 8-szoros birsággal, kik maguk tagadták adójukat el, hanem azok is, kiknek — meghatalmazottjuk sat tevé hamisan az adó bevallást. Apponyi ez indítványával tulajdonképp át akarta hidalni az úrt, a kis és nagy birtokos közt. Azt akarta elérni, hogy ha nyolczszoros adóval sújtatnak esetleg olyan kisebb birtokosok, kik maguk teljesítik a bevallást, ne bujhassanak ki azok alól a nagy birtokosok, kik nem maguk, de alkalmazottjaik által teljesítik. A pénzügyminiszter azonban Apponyi indítványát nem fogadhatta el a fennebb vázolt szövegezéssel, miután nem lehet ezt így distin-

gálni, mert a városok, községek is ez alatt értetnek, azoknak pedig csakugyan alkalmazottjuk az a bíró és az a jegyző, a ki a bevallást teljesíti. És így egy egész város avagy község lakóit nem lehet egy pár egyén hibájáért sújtani. . . Mire Apponyi indítványát oda formulázta: hogy ezt csak a magán regále-tulajdonosok alkalmazottjaira vonatkozik. Ily módosítással, Tisza is elfogadta az Apponyi indítványát. De az Andrássy indítványát igen helyesen sem a kormány, sem az országgyűlés túlnagy többsége — nem fogadta el. A méltányossági szempontról nem szólva, már csak azért sem fogadta el, mert az indítvány szerint, mint láthatók, csak azok nem kapnának kárpótlást az eltitkolt jövedelemért, a kik maguk személyesen tevék a bevallást és a mi végre is az állam kárára — a pénzügyminiszter nyilatkozata szerint — alig százezerre zsugorodik össze; míg ellenben a városok, községek részéről, kik az adó eltitkolást nem önmaguk tevék s így az Andrássy indítványa rájuk nem terjedt volna ki, 20 millióval növelték az állam terhét. Hogyan lehessen akkor a büntetés alól ezt kizárni s csak a 100,000-re menő kárt okozó kisbirtokosokat sújtani? A pénzügyminiszter igen igazságos álláspontja az volt: hogy vagy minden formájában történő adó eltitkolásra alkalmaztassék az Andrássy indítványa, vagy egyre sem. Az egyenlőség így hozta ezt magával. A kormány egyébként azt az utat választotta: hogy adó eltitkolásért, senki kárpótlási jogaiban azért kárt ne szenvedjen. Szótöbbséggel ez az irányzat győzött is, Andrássy indítványa elvettetett.

Az adó eltitkolást mi sem helyeseljük, de ily jelenségek más országban is fordulnak elő. Az államnak a jogvédelem egyik fő kötelessége. És így az, hogy egyesek megkárosíták az államot, nem oldhatja őt fel azon kötelezettsége alól, hogy ő viszont az egyesek tulajdonjogát teljes mértékben védelmezze. Nagyon veszedelmesnek találnánk az oly teoriát, a melynek kifejezés adatott, hogy ha valaki az állam iránti kötelezettségeinek nem felelt meg, akkor az állam egyszerűen az ő jogait sem tartozik respectálni. Ezt a tant nagyon régen alkalmazták ugyan, a midőn állam és polgárság két hadakozó félnek tekintődve, egymást kölcsönösen rabolták. Mindez megváltozott. Az államot — a hogy jelenben kell értelmezni — az egyeseknek semmiféle tévedései, hibái és bünei nem menthetik fel azon kötelezettség alól, a melyekkel magas rendeltetéséből kifolyólag az egyesek iránt tartozik.

A mint előre látható volt, több napon át tartó szenvedélyes vitát idézett elő a törvényjavaslat azon pontja, a mely a megváltásnál eléfordulható pernél — legfőbb forumul — a pénzügyminiszteriumot jelölte meg.

Unger Alajos, függetlenségi képviselő azon indítványt tette hosszabb beszéd kíséretében: miszerint a kártalanítások megállapításánál a pénzügyminiszter helyett, a pénzügyi közig. bíróság legyen a legmagasabb forum. Az ezt pártolók felhozták, hogy egy jogállamban aféle eljárás nem járja, miszerint maga az állam legyen legfőbb bíró oly ügyben,

melyben ő is érdekelt fél. Hivatkoztak az abszolútizmusi korszakra is, mint melyben a jog nagyobb respectusban részesített, a mennyiben az urbéri kárpótlásnál, a kárpótlás mérvét a politikai hatalom szabta ugyan meg, de a kárpótlás kulcsa fölött, a mit itt kártalanítási alapnak nevezünk, a rendes urbéri bíró ítelt akkor, midőn a jobbágy és zsellérek számát constatalta és bírói ítélettel megállapította. A döntő cinosurát tehát a politikai hatalomnak a bírói hatalom adta meg. Hivatkoztak 1868-ra, mikor a szőlőtartozás megváltásáról volt szó. A bírói függetlenség akkor törvény által még nem lévén biztosítva és e miatt többen bizalmatlansággal viseltetvén a fenálló bíróságok iránt, a melyekről azt mondták, hogy a megyei coterriák befolyása alatt állnak, mellőzte az akkori országgyűlés ennek folytán ugyan a bíróságokat, hanem a megváltási tőke megállapításának jogával a felek által szabadon választott bírakat ruházta fel. „Am de az akkori kormány — mondá Horváth Boldizsár — távol volt attól, hogy bírói szerepet, bírói hatalmat arrogáljon magának a meum és tuum kérdésében, noha csak magán felek vitás kérdéséről volt szó, melyeknél az állam mint érdekelt fél nem szerepelt.“

A kormánynak e támadásokkal szemben az volt az álláspontja: hogy akkor, midőn az állam több mint 200 millió forintnyi terheletésnek teszi ki magát; mikor tehát annyira szüksége van egyfelől saját érdekeinek feltétlen biztosítására, akkor másfelől mind magának, mind pedig a megváltás, vagy kártalanítás keresztültvitelének érdekében szükséges az ügynek mentől gyorsabban való lebonnyolítása. És így hogy bírói hatóságok döntsének a jog értéke és a kártalanítás kérdésében, a kormány nem fogadta el. A pénzügyi közigazgatási bíróságra szintén nem tartotta az elintéztést bizhatónak, mert akkor a per-előkészítő lépésekben is bírósági eljárást kellett volna behozni, a mi a jelen szervezet mellett — nem lehetséges.

Hát a korrektebb eljárás mindenestre az ellenzéki érvek mellett szól; de a praxis a kormány álláspontjának ad igazat. Teljes meggyőződéssel tesszük magunké a kormány álláspontját. Mert hát az a sokat emlegetett urbériség csak úgy ütött ki, hogy a lassu formaságok miatt, az illető perlekedő tönkre ment vagyoniilag s még egy netaláni pernyeres esetén is azt mondhatta a példabeszéddel: „adtál uram esőt, de nincs benne köszönet“! Ugyanez mondható a szőlő dézsma-váltására is. Mindnyájan tudhatjuk, mily hosszasan huzódott és úgy lett elintézve, hogy nehogy a megállapított váltás-összeg miatt egyes községek tönkre menjenek a törvényhozásnak kellett bele nyulni és a terhek egy részét az államnak átvállalni. Meg volt tehát a korrektebb forma, de az eredmény is olyan volt, hogy — midőn egy, még sokkal nagyobb műveletről van szó — biztató cseppet sem lehet. Ide gyors eljárás szükségeltetik. Ez pedig nem csak annyit tesz, hogy egy bizonytalan pénzoperatív, egy az egész társadalommal foglalkozó, annak minden rétegét érdeklő eljárás évek hosszú során át ne nyomja közállapotainkat; ez egyenesen pénz kérdés, nemcsak az

állam, hanem a kötvényekben kielégítendő magánosok szempontjából. Pénz kérdés azért, mert ha a bizonytalanságnak tényezőit vonjuk be a törvényjavaslatba, akkor semmiféle garantiát azíránt nyújtani nem lehet, vajjon azok a papírok mely alapon lesznek értékesíthetők; ha nem határozott tényezővel állunk szemben ez emissió alkalmával és nem tudjuk megmondani, mennyi lesz a kibocsátandó összeg, újra felidézük az annyiszor panaszolt bajokat, melyek a földtehermentesítési és szőlő-dézsma váltásági kötvények kibocsátása alkalmával oly nehezen sujtották az amugy is megpróbált közönséget. Elvégre midőn nagy kérdések előtt állunk, midőn egész osztályokra kiterjedő társadalmi kérdések, az állam finanziaira ugy a jelenben, mint különösen a jövőre kiható, azoknak a távolabb jövőben, talán épen legbőségebb forrását képező reformjáról van szó, akkor nem lehet a mindennapi életnek megszokott eszközeit biztosítékul felállítani, mint a melytől eltérni nem szabad. Különbben is azon állítás, mely sarkpontja a törv. javaslat fennebb ismertetett pontjának a támadására, hogy az állam bíró is, fél is ebben a kérdésben, nem egyéb csattanós szólamlásnál. Mert hiszen az állam bíró is, fél is az adminisztráció igen sok kérdésében. Az állam akkor is bíró és fél ez ügyben, ha a döntő szót az állami hatalom nem a pénzügyminiszterre, hanem az Unger által ajánlott organumra bizná. „Már maga az — mint Tisza mondá — hogy az állam határozza meg az organumot, mely e kérdésben döntsön, s az így kinevezett bírák állása csak ideiglenes lenne, mely ép ezért a jövő megélhetésének aggálya miatt ellentétbe az állammal nem igen helyezné magát s mely bíróságnak, a magánosnak alá kell vetnie magát az e részbeli határozat kötelező voltának, elméletileg, az absolut igazság szempontjából, épp ugy vitatható, mint az az intézkedés, a mely ellen azt a vádat hangoztatják, hogy az enyém és a tied kérdésében erőszakot tesz a jogelveken.“

Nem maradunk e §-nál tovább, mert a jog definitiója hatáskörünkön kívül esik. Hogy ez szorososan vett magánjog e, s így ugy itélendő meg; avagy mint Bokros Elek mondá, beszédjében: ez közjogi jellegű kérdés állam s polgárok közt, mely megint másként itélendő meg, — a mi álláspontunk az, hogy a jogelvek theoreticus követelésével, az ügy kár nélkül meg nem oldható! A ki tudja, mily károkat okozott az egyeseknek az évtizedes húzás vonásban az eljárás az urbéri kárpótlás körül s mily károkat okozott ismételjük az államnak a szőlő-dézsma váltáság a nagy theoretikával, — az ily tapasztalatok minket, a szigorú jogelvek követelésétől elriasztanak. A jognak így is elég van téve, a hogy az a törvényjavaslatban le van fektetve. A megállapítás első, illetve második stádiumában az önkormányzati tényezők lesznek a kárpótlás bírái; s abból, hogy a közigazgatási bizottság kiküldendő albizottsága előreláthatólag az ország törvényhatóságainak óriási nagy részében azok sorából fog kikerülni, kik a megváltás körül érdekeltek, senki sem emel panaszt a miatt, hogy az állam ellen lesz itt valaki bíró a saját maga ügyében; de épp ugy nem helyes a pénz-

ügyminiszter jogszerű örökösését az állam érkei megvédeése tekintetében, azzal a gyűlöletes szemmel tekinteni, melylyel a magán fél saját hasznára való intézkedési joga bírna. Nem magán érdek az, a melyet a pénzügyminiszter képviselni tartozik, — az közérdek, a mely mindnyájunk érdekébe vág tulajdonképp. A nagy többség igen helyesen, elveté az Unger indítványát s az eredeti javaslatot tartá fenn, mint melyben mindenik érdek meg van védve. Az első forumban az önkormányzati tényezők lesznek a kárpótlás bírái. A legfelsőbb forum a pénzügyminiszter, de ki felett megint áll a parlament, hová a jogaiban sértett fél mindig vihethi ügyét s a miniszter netaláni nem korrekt eljárás esetén, mindig felelősségre vonható.

A törvényjavaslat tárgyalásának további folyama alatt elfogadtatott azon módosítvány: hogy az adófelügyelő a kellő időben történt bejelentésekről a bejelentőnek nem csak az esetre adjon igazolványt, ha a bejelentő kívánja, hanem mindenkor.

Elfogadtatott Bokros Elek azon módosítása is, mely oda irányul: hogy a jogosult az érdemleges határozatok ellen a határozat kézbesítésétől s ennek eredménytelensége esetén a határozat kifüggesztésétől számítandó tizenöt napon belül fellebbezheszen. Általában Bokros Eleknek nagy érdeme van a regále törvényjavaslat korrekt szerkesztésében. Számos javításokat indítványozott az egyes paragrafusokhoz, a melyeket figyelembe vettek s el is fogadtak. De mert ezen indítványok inkább a korrektebb kifejezésre vonatkoztak, mint a lényeg teljes megváltoztatására, felemlitésöket mellőzhetőnek véljük.

Elfogadtatott egy oly indítvány is, mely szerint a pénzügyminiszter által elintézett ügyekről a feleket írásban értesítsék.

A törvényjavaslat 21-ik §-hoz, oly módosítás ajánlatott, mely szerint a jogutódlási jogosultság igazolható legyen, nem csak bírói s más közhatalósági jogérvényes határozattal; hanem gyámhatósági határozattal is. Ez indítvány elfogadtatott, valamint azon új szövegezés is: hogy oly esetekben, midőn egyedül közadó tartozások miatt vezetetik foglalás a kártalanítási összegre, a kártalanítási összeg megfelelő részének lefoglalása és a közigazgatási végrehajtás keresztül vitele iránt az 1868. XIV. t. cz. értelmében a kir. adófelügyelő intézkedik. Ha az italmérési jogot a kincstár adta el és a vételár nézve teljes kielégítést nem nyert, jogosítva van a kincstár a vevőt illető járadék szelvényeket és kártalanítási tőkét a vételár hátralék erejéig fedezetül vissza tartani. —

Az állami italmérési jövedékről szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásánál több módosítvány nyújtott be, mik-

nek legnagyobb része azonban nem fogadtatott el. Az elfogadott indítványok közül, a következőket említjük fel.

Legelsőben is elfogadtatott azon kiegészítő módosítás: hogy a közlekedési hidak és révek tulajdonosainak ajánlatára a közlekedési eszközöknel foglaltoskodók szintén kaphassanak italmérési engedélyt.

Unger Alajos azon óhaját fejezte ki, hogy miután a magyar törvényhozás az özvegyek és árvák iránt mindig nagy méltányosságot tanusított, itt se fosztassék meg az özvegy azon jogától, hogy férje halála után az üzletet folytathassa, azért kihagyatni kívánta az illető szakaszból azt: hogy csak újra férjhez menetelig áll ezen joga. E mellett kimondatni kívánta, hogy a kiskorú gyermekek, vagy unokák javára is folytatható az üzlet. A pénzügyminiszter, Unger indítványát készséggel magáévá tette, valamint az egész ház is.

Elfogadtatott azon javaslat is, mely szerint ha az engedélyes az engedély kiadásától számítva három hó alatt, vagy egyáltalán annyi idő alatt a jogot nem gyakorolja, ez esetben is megvonható tőle az engedély. Azon módosítás is elfogadtatott: hogy azon bartermelők, kik csak saját termésüket és az évnék csak kisebb részében árusítják el kisebb mértékben, a megállapított illetéknek egy tizedét fizessék.

Csáky László gróf oly módosítást nyújtott be, mely a bornak és gyümölcsbornak különválasztását idézé elő. A különválasztást azért tartá szükségesnek, hogy a bor és gyümölcsbor külön alapon adóztassék meg. Mely elyből kiindulva, a gyümölcsborra két forintot kívánt vettetni. Csáky indítványa egyhangulag elfogadtatott.

Felemlitendő továbbá, a Yisi Imre által tett s elfogadott új módosítás.

Ha az 1893. évtől kezdve az államnak az állami italmérési jövedékből eredő tiszta jövedelme többet tenne, mint a mennyit az összes kártalanítási tőke kamatjának és évi törlesztési járulékaiknak fedezésére szükséges, ezen tiszta jövedelmi többletből a törvényhatósági joggal felruházott városok, a rendezett tanácsú városok, nem különben azok a községek, melyek az italmérési jogot gyakorolták, részesítendők az esetben, ha az illető városban vagy községben az italmérési jövedék bevétele többet tesz, mint a mennyit ugyanazon város, illetőleg község után adott összes kártalanítási tőke évi kamataira és tőke törlesztési járulékaire szükséges. A jövedék tiszta jövedelmének az illető város vagy községek 10%, a rendezett tanácsú városok 20%, a törvényhatósági joggal felruházott városok 30%, a zárt városok 40%, — erejéig részesítendők. Ha az államnak az italmérési jövedékből eredő tiszta jövedelmi többlete nem tenne annyit, hogy abból a városokat és községeket a megjelölt százalékok erejéig megillető részesedési hányad teljesen

kielégíthető legyen, a mutatkozó többlet a részesedésre jogosult városok és községek közt a területükön az illető évben elért bevételi többlet és részesedési százalék figyelembe vételével arányosan osztandó meg. A kijáró részesedés 1893-tól kezdve minden év végével, melyben nagyobb volt a bevétel, kiadandó, — de ha 1893. után egyes években az italmérési jövedékből az illető városban vagy községben elért jövedelem kevesebbet tenne, mint a mennyi az illető város, vagy község után megállapított összes kártalanítási tőkekamatoztatására és tőketörlesztési járulékaire szükséges, a következő években mutatkozó többletből első sorban az előző évek hiányával felérő összeg visszatartandó. Zárt városokban a jövedelemben való részesedés igénye már 1890. évben kezdődik. Visi módosítványa folytán a participatio kiterjesztett a regáléval bíró községekre és rendezett tanácsú városokra is, s a zárt városokra nézve (Budapest, Pozsony) fölemeltetett 40 százalékra.

Felemlitendő még azon stylaris módosítás is, a mely szakaszban a törvényjavaslat kimondja: hogy a városoknak az italmérés gyakorlására vonatkozó statutumai a törvény hatályba lépte után legkésőbb 6 hónap alatt felülvizsgálandók lesznek. Ez oda módosított, hogy a terminus határozottabban legyen kijelölve, miszerint azon szavak helyett: „a jelen törvény hatályba lépte után legkésőbb 6 hónap alatt“, ez tétetett: „Legkésőbb 1889. július 1-ig.“

Végezetül fel kell említenünk azon fontos határozatot, a mely által az országgyűlés vissza állítá a kormány eredeti javaslatának azon dispositióit — mit a 21-es bizottság törölt — hogy a büntető határozatok és a kis mértékben való eladás utáni díjak már 1889. január 1-én léptek volna életbe és ezen díjak a jogosultakat illették volna azért, hogy a szeszadó által okozott veszteségekért kárpótlásul szolgáljanak.

Ezen intézkedés nagyon is helyén volt, mert hogy egyebeket ne is említsünk fel, figyelembe veendő az a körülmény, hogy ma jóval nagyobb befektetési tőkére van szükség, mint az előtt. Ez előre nem látott körülmény számbayétele nélkül kedvező viszonyok között stipulált bérösszegek már nem felelnek meg a mai állapotoknak és a bérlő tetemes veszteségeknek lesz kitéve, sőt sok helyütt a bérlő tönkre jutása folytán, a tulajdonos elveszti jövedelmét. E bajokat tulajdonképen nem a megváltási törvény idézi elő, hanem a szeszadótörvény, melynek megalkotásakor kiállításba helyezett, hogy a jogosultak sérelmei tekintetbe fognak vétetni, noha még akkor az volt a hiedelem, hogy csak 1/4 év lesz az átmeneti idő. A 21-es bizottság által tett változtatás szerint, a törvényjavaslat ez időközött egy évvel hosszabbította meg s ha a károsodás talán 1/4 éven keresztül elviselhető lett volna, a 16 hónapon át, olyan súlyos, hogy sokaknak anyagi romlását vonná maga után és megélhetését tette volna lehetetlenné. De máskülönb is nem lett

volna méltó az államhoz, hogy az 1889. évi szeszadó-jövedelem többletét a regalebérlok és tulajdonosok károsodásával szedje be. Igen jó expediens volt az, mely a miniszteri javaslat illető §-ában foglaltatott. Jelesül a kis mértékben való eladás utáni díjak s a büntető határozatok 1889-re életbeléptetése. Sok helyütt ez jelentékeny kárpótlási összeget nyújt, a nélkül, hogy az államnak anyagi áldozatába kerülne. Az ily formán tett intézkedéssel el lehet mondani, hogy a tárgyalások alatt az országgyűlés a méltányosságra elég tekintettel volt; egyedül ez irány volt még hézagos, de a mit az országgyűlés azonnal észre vett s változtatott a bajon.

Hogy a regále megváltás mennyire helyes alapon oldatott a magánosokra nézve meg, mi sem bizonyítja jobban, mint a felsőházi tárgyalás! A majd mind földbirtokosokból álló testület, egyhangulag fogadta — minden változtatás nélkül — el a regále törvényjavaslatot. A városokra nézve volt csak egy felszólalás, hangsúlyozva a városok érdekeinek elhanyagolását, a magánosokkal szemben!

Mindkét törvényhozó testületben tehát a regále törvényjavaslat átment. Kevés hang akadt, mely a magánosok megváltási kérését el ne fogadta volna! Az oly egyes panaszok, mintha az urbéri kisajátítás méltányosabban hajtatott volna véghez, komolyan figyelembe nem vehetők. A méltányosság ugyanis úgy hozná magával: hogy a régi tulajdonos, mint veszített fél, illőleg elégíttessék ki az új tulajdonos által. Vagyis az első kapjon, az utóbbi fizessen, mint ez később a bordézmaváltságnál csakugyan végre hajtatott is így. De az urbérnél mi történt? A „földtehermentesítés“ czimletei kiosztattak, de egyszersmind a „Grundentlastungs Zuschlag“ is kirovatott, nem a nyertes félre, hanem az összes adóköteles nagy tömegre. Ezen „Gr. Entl. Zuschlag“-hoz járulni tartozott: a vagyon veszített fél; a vagyon nyertes fél; a többi összes adóköteles közönség, mint kiknek az egész ügylethez semmi közük sem volt. Fizettek tehát mindannyian, fizetnek ma is, mert a „Gr. Z.“ már bele van olvadva az alapadóba s onnan többé le nem iratik. No már most számítsuk ki, mennyiben váltotta meg magát a vagyonnyertes fél? Számítsa bárki ki, mennyire váltották meg számára a vagyout a más categoriájú adókötelesek, — számítsuk ki, mennyivel járult a váltságdíjnak az állam részére való megtérítéséhez és járul folyvást — kizárólag a vagyonvesztés fél? Mi azt hisszük, hogy maga a vagyonvesztett fél által az alapadónak 9%-ával fizetett és folyton fizetendő járulék elég volna a kárpótlási államadósági papirosoknak majdnem teljes amortisatiojára. Bátran elmondhatni, hogy a megdicsért kisajátítási módszer nem igazság, nem is méltányosság, hanem — spoliatio!

Voltak továbbá, kik az ügyet halasztandónak tartották. Az ily ferde nézetek, szerencsére nem érvényesülhettek. Mert ha az ily nézet többségre vergődik, szép kilátás nyílt volna a regále tulajdonosokra nézve. Az az osztály, 1840. óta elvesztette a malomjogot, a mészárszék-jogot, a körülmenyek és törvényhozási intézkedések nehéz sulya, de ki-

kerülhetlennek látszó logikai folyamul előálló kényszerénél fogva; — elvesztette, mondjuk, minden legcsekélyebb kárpótlás nélkül. Ugyan job lett volna várakozni, halasztani most is, hogy a korcsmajog tulajdon ezen módon vesszen el, másodikjék-el, mint már sok tekintetben megindult; mint a bár legjobb anyagból épült fal, mely ha folyton ázik és fázik — hitvány törmelékké szokott válni!

Magánosok, községek, nagy tőkét kapnak e kártalanítás következtében kezükbe. Oly tőkét tehát, mely okosan felhasználva, céltudatosan értékesítve, alkalmas lehet egész gazdasági és községi életünk átalakítására s termékenyebbé, gyümölcsözőbbé s hatékonyabbá tételére áldásosan befolyjni. Az a tőke, a mit a gazda e czimen kezébe kap, okosan beruházva, akár a gazdaságra nehezedő terhek leszállításában, akár a gazdaság jövedelmének fokozásában, legtöbbször mind a két irányban — módot nyújthat rá, hogy a magyar gazda, az elvesztett jövedelemért, gazdasága fokozódott jövedelmében találjon bőséges, állandó és természetes kárpótlást. S a községek, a jövedelemért, melyet elvesztettek, e mellett a participatióban jutnak oly előnyök birtokába, melyek biztosan pótolhatják, esetleg meg is sokszorozhatják azt, a mit a mai jövedelmek s a kárpótlásból várható jövedelem közti különbözetnek tekinthetünk. —

Kolozsvár.

Ürmösy Lajos.

A nyulragás ellen.

Bizonyára rosszul esik mindenkinek az, mikor látja, hogy gyümölcsfáit és gyenge csemetéit, melyeket egész éven át gondozott és ápolt, a nyulak egy télen át mennyire megrongálták. Igyékszik is minden gazda vagy kertész lehetőleg védelmezni fáit e baj ellen s igen sok ilyen védelmi mód van, melyeknek nagy része bizony nem valami czélszerű.

Igy például némelyek agyagsárral kenik be a fákat; mások ismét oltott meszet használnak. Az első-eljárás nem ér semmit, mert az eső lemossa az agyagot; a másik eljárás t. i. az oltott mésszel való bekenés már valamivel jobb. Sokan szalmával kötözik be csemetéiket a hideg s főképp a nyulak ellen. Kár a szalmáért, melyet más czélra jobban lehetne felhasználni, kár a munkáért vagy a napszámtól, melyet a bekötözésért fizetünk s végre kár az időért, melyet sokkal hasznosabban lehet tölteni. Ha ugyanis magas hó esik s ha annak felülete megfagy, az könnyen elbir egy nyulat, mely aztán a szalma-kötélék felett kezdi el a csemetét rágcsálni, mindenekelőtt koronáját s a rajta lévő rügyecskéket: a hó ezáltal elvesztvén életszerveinek legnépesebb részeit, lassanként elhal, tönkre megy. Ha pedig az ilyen fiatal csemete kérgén már repedés van, a káros rovarok oda rakják petéiket s a szalma kötélek által csak óvjuk a kártékony rovarok petéit s elősegítjük azoknak elszaporodását. —

Egy németországi földbirtokos, kinek kertjében 900 különböző fajta gyümölcsfája van, mely szám állandóan fenn lesz tartva, miután az elkorhad, a szél és hó által

kidöntött fákat mindig csemetékkal pótolja, — melyeknek nedves töveit igen nagy előszeretettel keresik fel a nyulak és más állatok — következő s szerinte csalhatatlan szert ajánl a nyulak káros rongálásai ellen.

Ő vesz 1 rész közönséges agyagsárt 1 rész friss tehénganéjt és 1-5 rész oltott meszet, ezen anyagokat egy sájtárba vagy hordóba teszi a bekenendő fák száma szerint s azután vizet, vagy a mi még sokkal jobb, trágyalét önt hozzá s egy darab fával addig keveri, míg az egy kenhető péppé nem válik s mielőtt még alkalmazásba venné, hozzá önti végül egy vagy két, ha nagyon erősen akarja, három marhaepehőlyag tartalmát s az egészet újra jól összekeveri. Most vesz egy közönséges meszelőt, milyennel nálunk a falat meszelik s bekeni összes fáit ezen keverékkel.

Állítása szerint már kilencz éve alkalmazza ezen eljárást kitünő sikerrel; megszabadulnak fája a mohától, a kártékony férgek elpusztulnak levegő hiány miatt s a nyulak soha sem bántják az ilyen bekent fákat. — Ezen egyszerű, olcsó s mellette biztos szert ő minden gyümölcsfelmelőnek melegen ajánlja. — (B. L.)

A nyulrágta fákról.

Törzs Kálmán a „Gyümölcsészeti füzetek“ legújabb számában Bereczki Máté nyomán a következőket írja:

A nyulak a mult tél folyamán is tömérdek károkat okoztak a gyümölcsösökben; kivált a fiatalosabb ültetvényekben, s most újra meg újra ismétlődik a sok jó tanács; mit tegyen a károsult ekkép megrongált fácskáinak megmentésére?

Ha a seb kicsiny, abban mindenki egyetért, legjobb azt kézzel való minden manipuláció mellőzésével marha-trágyával kevert agyaggal frissiben bekenni mielőtt megszáradna s állandóan nyirkosan tartani. — Így, kivált ha még háncs is marad rajta, egy két év alatt beforr, csak a kiszáradástól óvjuk a nyár folyamán.

Ha azonban a seb nagyobb, semhogy beforradását remélhetnők, vagy ha éppen úgy körül rágták a nyulak, hogy a kéreg folytonosan köröskörül megszakadt: nos meszterkedő gyümölcsfatenyésztők, még erre is ajánlanak orvosságot. — Gaucher például azt mondja, hogy az ilyen fánál állítsuk vissza a kéreg folytonosságát s tegyük lehetővé a nedv keringését az által, hogy vágjunk le a megmentendő fa koronájából a sebnél valamivel hosszabb 3—4 vesszőt s ojtjuk a kéreg alá, megfaragott alsó végét a héj alá dugván, a hol az alul megszakadt; felső, hasonlóképp megfaragott végét pedig szintén a héj alá oda, a hol a héj újra kezdődik.

Sőt még ennél czifrább módot is tud ajánlani. — Takarjuk föl, mondja, a fának felső gyökereit s hajtsuk föl úgy, hogy azok megfaragott végét a fa törzsén felül kezdődő héj alá tolhassuk.

Ugy az előbbeni, mint az utóbbi eljárásnál bőségesen kell az oltó-viaszt használni a seb eltávolítására s jól oda kötözni a helyéhez a nedvkeringést közvetítendő vessző vagy gyökérszalakat.

Megkísérlettem mind a kettőt. — Lehet, hogy nem

csináltam elég ügyesen, elég az hozzá, felsültem vele. — De még ha sikerült volna is a kísérlet, mindenki láthatja, hogy az így megcsufított fácskákból — melyek némelyikén egy métert is kitett a megrágott kergén a folytonossági hiány, — soha se válhattak volna ép, egészséges fák.

Bereczki Máté bátyánknak is elpanaszoltam a bajomat s ő, a ki minden hozzá fordulónak oly szívesen szolgál kimerítő jó tanácssal, a ki gyümölcsészeti dolgokban az ő nagy tapasztalataira apellál, a következőket írja nekem:

Nyulrágta fáira vonatkozólag javasolnám, hogy szintén úgy tegyen mint én cselekedtem 1872 tavaszán, a mikor szépen begyökerezett, már három év óta helyben állt 200 darab alma- és körtefámot kegyetlenül eleszították a nyulak.

Nem kell a nagyon megrágott fiatal fákat orvosolgatni, hanem mihelyt elolvadt alóllok a hó, le kell őket irtalom nélkül vágni a földszint fölött egész addig, a meddig a hótakaró alatt épségben maradt a törzs.

Az épségben maradt csonkról hatalmas sarjakat nevel a fiatal fa, hogy róla már 3—4 év mulva annyi gyümölcsöt kaphatunk, a mennyit akkor kaphattunk volna, ha a nyulrágástól teljesen mentes maradt volna.

A csonkból előtörő sok új sarj közül a legegényesebben növe legerősebb hajtást szabadon hagyjuk nőni egész őszig; de a többi sarjakat meg kell ritkítani a csonkon és mihelyt egy kis arasznyi hosszúságra nőttek, el kell csipni körömmel a hegyüket, hogy növésben vissza maradjanak és a fa törzsének folytatásául meghagyott sarjak kifejlődésében ne gátolják.

Jövő év tavaszán aztán le lehet hányni a csonkról az egy vezérhajtáson kívül minden sarjat. — A vesszőhajtás oldalain levő vesszőket pedig (mert hát lesznek azon ilyenek bőven is) csak meg kell kurtítani, hogy teljesítsék hivatásukat, mely abból áll, hogy megvastagítsák törzsét a fiatal hajtásnak.

Két tenyészeti év mulva ilyen kezeléssel olyan magasak lesznek fáink, mint a milyének voltak a nyulrágás előtt.

Nem szabad elfelejtetnünk, hogy a nyulrágta fa levágása után visszamaradó csonk tetején a sebet faviasszal kell eltakarni azonnal, mihelyt lecsonkoztuk a sérült részét.

A csonkról a vezérhajtás néha alább, néha följebb indul ki, úgy, hogy mindig fog maradni a csonkból a vezérhajtás kiindulási pontja fölött egy kisebb-nagyobb hosszúságú darab. Ezt a darabot majd ősszel vagy tavasszal kell levágni rézsutosan s az utánna maradó sebet mindaddig, a míg be nem forrott teljesen, ősszel és tavasszal újból és ismételten be kell faviasszal takarnunk, mert különben veszélyeztetné a fa egészségét, ép voltát.

Ezt a jó tanácsot adja nekem Bereczki bátyánk s miután — fájdalom — semmi kétségem nem lehet abban, hogy nagyon sokan jártak honfitársaim közül e tél folyamán úgy mint én; köszönetet mondok itt a mi jó atyamesterünknek, hogy módot nyújtott hasonlóképp járt olvasóinknak is tudomására hoznom utasítását e lap hasábjain. —

Könyvkiadó vállalatunkról

a vas megyei gazdasági egyesület hivatalos „Értesítő”-je a következőleg ír:

Az erdélyi gazdasági egyesület irodalmi szakosztálya még múlt évben elhatározta, hogy hasznos olvasmányok terjesztése által főleg a kis gazdáknak kíván segítségére lenni és alkalmat fog adni arra, hogy elméleti ismereteiket gyarapíthassák. Az irodalmi szakosztály fentjelzett ígérését be is váltotta s addig elé három oly füzetet bocsátott a gazdaközönség rendelkezésére, melyeknek mindenike megérdemli, hogy gazdáink olvassák s az azokban foglalt utmutatásokat, a mennyire tehetségükben áll, minden ízében kövessék. A legtöbb gazdasági munkának legnagyobb hibája az, hogy tartalmát csak azok értik meg, kik az előképzettség bizonyos fokát erre rendelt szakiskolákban elsajátították, nem mondható ez az erdélyi gazdasági egyesület irodalmi szakosztálya által kibocsátott füzetekről, nem pedig azért, mert azok mindenike úgy és oly módon van írva, hogy bárki is, a ki írni, olvasni s önállóan gondolkodni tud, megérti, még pedig az utolsó betűig.

Az első füzet szól „a trágyáról, a trágyázásról és a trágya kezeléséről szükséges tudnivalókról”;

A második füzet „a legelők és kaszálók ápolásáról”;

A harmadik füzet „a kis gazda, mint sertéshizláló” címet viseli;

A negyedik még ezután megjelenő füzet „a borjunevelés arany szabályait” fogja ismertetni.

Mint látható, a füzetek mindenike a gazdát kiválóan érdeklő dolgokat foglal magában s már magában véve ezen körülmény elég ok volna arra, hogy a füzetekre előfizessünk. Mi, a kik olvastuk a füzeteket, teljes megnyugvással ajánlhatjuk főleg kis gazdáinknak azok megszerzését. Az a csekélység, a mibe a 4 füzet kerül — mindössze 80 kr. — bizonyára busásan megtérül azon ismeretek által, melyekkel a füzetek figyelmes átolvasása után birni fogunk. Hisz nem 80 krt — de ennél sokkal többet nem egyszer adunk ki haszontalan dolgokra, tehát áldozunk hasznos olvasmányokra és főleg a mai időben, a midőn csak az a gazda boldogul, a ki ismereteinek gyarapítására minden kínálkozó alkalmat megragad, vagyis más szóval a ki tanul s a tanultakat okkal móddal saját gazdaságában érvényre juttatja.

A „Gazdasági lapok” a következőkben adnak kifejezést elismerésüknek:

„A kis gazda, mint sertéshizláló” címe az erdélyi gazdasági egyesület könyvkiadó vállalatában megjelent 3-ik füzetnek. Irta Virágh Elek. A harmadik munka is derekasan bevált a második mellé. A 31 oldalra terjedő kis munkában a sertéshizlalás teljesen kimerítően van tárgyalva. Egy kis órá alatt el lehet olvasni a munkát és megtanultunk hizlalni. S ezzel sok van mondva. Nincs nehezebb, mint kevés szóval sokat mondani, vagyis tömörnek lenni, a nélkül, hogy felületések, nehézkesek vagy érthetlenség legyenek. Az se könnyű dolog, egyszerű, keresetlen nyelven

fejtegetni a helyes elméleten alapuló gyakorlati igazságokat s valamint sikerült ez Rottlernek, azonképen teljes mérvben sikerült Virághnak is. A művelt gazda s az egyszerű ezondrás olvasni tudó kisbirtokos vagy a „gazdászony” (mert hiszen a hizlalást leginkább háziasszonyaink végezik) minden nehézség nélkül érthetik meg ezen munkában foglalt alapszabályokat. Az erdélyi könyvkiadó-vállalat ugyancsak jól járt e munkával is s célját a gazdasági ismeretek népszerűsítésében terjesztését e munkával is teljesen elérte. Nem akarjuk elősorolni a munka összes fejezeteit, csak annyit mondunk róluk, hogy a—z-ig meg van benne minden, a mit a sertéshizlálónak tudni kell s nemcsak egyoldaluan hazai zsirsértéseink, de a nyugoti hússértések hizlalására is kiterjeszkedve, egy teljes, a kor növekedő igényeinek is számot tevő egészlet képez. Fogadja Virágh Elek szerencsekívánatainkat e sikeres kis munkához.

— A „Földmívelési érdekeink” december 30-iki száma erre vonatkozólag így ír:

„A kiscgazda mint sertéshizláló” címen küldi szét az erdélyi gazdasági egyesület könyvkiadó-vállalata első évfolyamának 3. füzetét, melynek szerzője Virágh Elek, törekedett ezen valóban a kisbirtokosok egyik legtöbb sikerrel járó kereseti forrásáról szükséges tudnivalókat ugyanabban a vonzó és népszerű módon ismertetni, mint a mely az erdélyi gazdasági egyesület könyvkiadó-vállalatának eddigi füzetében oly általános figyelmet keltett. Rövid bevezetés után a szerző előadja Józán Istvánnak — a sertéshizláló kiscgazda ideáljának — nézeteit a sertéshizlalásról, tárgyalja az egészségi viszonyokat, a formát és kort, szól a hizlalásról, a hizók ápolásáról és gondozásáról, a tisztaság hasznáról, a melegről és hidegről, a hizók etetéséről, a tengerivel, árpával, kölessel, burgonyával, tökkel, rópával, moslékkal stb. mesterséges takarmánynemekkel, zöldtakarmánnyal való hizlalásról, a só használatáról stb., szóval nem feled ki semmit, a mi hozzájárulhat a kiscgazda ismeretkörének bővítéséhez a végből, hogy a sertéshizlalás helyes alapokon a legtöbb hasznot biztosíthassa a jelenleg tulnyomólag more patrio hizláló kiscgazdáknak. Az erdélyi gazdasági egyesület ezen népszerű vállalata valóban megérdemelné, hogy ezrével terjesztessenek az eddig szerencsésen megválasztott füzetek, melyek népünk anyagi és szellemi boldogulását bizonyára jobban fejleszthetnék, mint az ez idő szerint a parasztbirtokosság kezén forgó haszontalan kalendáriumok és ponyvairódművek. Ajánljuk e füzetet is t. olvasóink szives figyelmébe.

— Midőn a szaksajtó ezen általános elismerését a legnagyobb örömmel és köszönettel jegyezzük fel, reméljük, hogy gazdaközönségünk is fel fogja karolni az üdvös vállalatot, melynek füzetéből még néhány példány egyenként is rendelkezésre áll, de legzélszerűbb az egész folyamra (4 füzet) előfizetni, a mi postai bérmentes szétküldéssel csak 80 krba kerül. —

Eddig megjelent füzetek: Réti János a trágyáról, Röttler József a kaszálók és legelőkről és a fenti; — hátravan még jeles írónk Tormay Béla füzete, mely a borjunevelésről fog szólni. —

Az „enyedi” cukorgyár.

A Nagy-Enyeden megjelenő „Közérdek” című hetilapban a következőket olvassuk:

Az erdélyi részeken felállítandó répacukorgyár ügye a végső eldöntés alatt áll. Léte, vagy nem léte forog a kockán. — De ezzel együtt gazdaközönségünk felett is méltó ítélet lesz mondva. — Azok, a kik e gyár felállítását terveztek s arra vállalkozót igyekeztek nyerni, — azon feltevésben indultak meg, hogy gazdaközönségünk intelligenciája oda fokozódott, miszerint az intenzívebb és jövedelmezőbb gazdasági termelést bátran lehet kezdeményezni s ez által hazarészünket is a gazdasági gyáripar által szerencsés helyzetbe jutott országokkal egy nivóra emelni. Nem tagadhatjuk, hogy e kérdés megoldására a határidő talán rövid volt, ugy azt sem, hogy a föld előkészítésére az évszak már alig lehetett kedvező, — s részben a feltételek is szigorubbak voltak. Am a kormány befolyása útján b. Kemény Kálmán buzgalma ez utóbbi tekintetben sok kedvezményt ért el. — Az eleinte 5000 hold termelési terület iránti követelmény 3000 holdra szállott le, — kedvezőbb fizetési és más feltételek adtak s mindezek dacára sajnálattal kell jelentenünk, hogy a január 10-re kifizűött határidőre a kívánt 3000 hold, szerződésileg nem lett biztosítva! Hibetetlennek látszik, de mégis úgy van, hogy a gazdag Maros és Küküllőmenté, mely jó művelés mellett Kánaánja lehet az országnak; — a gazdaközönség anyag közönyössége, — s a termelés sikerülése iránt támasztott alaptalan kötségeskedések folytán szépen kimaradhat abból a kulturális versenyből, melyet nagy szavakkal oly ékesen tudtak hangoztatni mindaddig, a míg — tette került a dolog.

Lehetetlen azonban, hogy így véget érjen ez ügy! Meg kell törni azt a közönyt, mely anyagi gyarapodásának ily kínáló forrását elutasítja Számok, világosan beszélő számok, — évtizedek gazdag tapasztalatai, a fejlődött gazdasági kultúra kézzelfogható eredményei adják a legteljesebb bizonyítékokat s a mi közönségünk nem lát, nem hall, nem okul s inkább megmarad eddigi tunya közönyösségében?! — Nem merjük feltételezni! Még van idő reá: báró Kemény Kálmán még folyó január hó 31 ig hajlandó elfogadni a szerződésileg biztosított termelési ajánlatokat! És a nemes báró, kit önzetlenül igazán csak hazarészünk fejlődésének érdeke vezérel, olyan birtokosoktól, kik a folyó évben, bármi okból nem termelhetnek, oly szerződési ajánlatokat is elfogad, melyben az aláíró csupán 1890-en kezdve kötelezi magát a répatermelésre.

A másik, igen fontos újabb kedvezmény pedig az, hogy a gyári vállalat kötelezte magát, a számára termelendő

répa vasuti szállítási díját száz kilométeren felüli távolságnál is fizetni a feladó vasuti állomástól a gyártelepig! Ezen kedvezmény folytán az erdélyi részek legtávolabbi, vasutmentén levő vidékei is bevonhatók a termelési körbe, oly kedvező fizetési feltételekkel, a minő a gyár közvetlen szomszédságában levő vidéknek jut.

Ezen illetékes helyről nyert felvilágosítás közlésén kívül különösen még a bérlő közönséget kívánjuk felhívni a termelésre. Ne gátolja a vállalkozásban bérletének rövid ideje. Tegye ajánlatát annyi időre, a mennyire bérlete terjed. A vállalkozótól függ azt elfogadni és az bizonyára elfogadja. Különben is, ha a bérlő megmarad bérletében, — tovább fogja folytatni sikerült vállalkozását, — ha pedig más vevzi át a gazdaságot, — kétségtelenül nem fogja rosszabbul jövedelmező gazdasági műveléssel felváltani a jobbat. De másfelől a tulajdonosoktól is reméljük, hogy jóra való bérlőiket ily — vagyoni értékét emelő vállalkozásban lehetőleg támogatni fogják, mire már is tudunk példákat.

Gazdaközönségünket pedig kérve-kérjük, — ne szalassza el saját kárára e kedvező alkalmat, mi aligha fog egyhamar előfordulni és folyó hó 31-ig, a fennebbi kedvezmények figyelembevételével nyujtsa be szerződéses ajánlatait b. Kemény Kálmán ur ő méltóságához. —

— Midőn e lelkesítő cikket részünkről minden megjegyzés nélkül közöljük, kötelességünknek tartjuk t. olvasóink szives figyelmét az erdélyi gazd. egyletnek mai számunkban közlött igazgató választmányi ülésének 9. és 10. ik jegyzőkönyvi pontjaira felhívni. —

Egyleti mozgalmak.

Választmányi ülés 1889. január 7-én.

Tartott alelnök Szabó József elnöklete alatt, jelen voltak: Báró Bánffy Ernő alelnök, Dr. Berde Áron, Sigmund Dezső, Báró Jósika Gábor, Dr. Szentkirályi Ákos, Szenkovich Márton, Korbuly Bogdán és Gamauf Vilmos, egyleti titkár.

1. A december 11-én tartott ülés jegyzőkönyve felolvasatván — a mainak hitelesítésére Báró Jósika Gábor, Dr. Berde Áron és Szenkovich Márton tagtársak kéretnek fel. —

2. E. titkár jelenti, hogy a múlt évben 2426 szám lett az iroda által ellátva, melyből 11 maradt — a mai ülésig — hátralétben — helyeslő tudomásul szolgál. —

3. 4. E. titkár jelenti, hogy Béli Gergely és Gróf Lázár Miklós alapító tagok elhunytak — választmány a legmélyebb sajnálattal veszi tudomásul a súlyos kettős veszteséget. —

5. 6. A nyomdai szerződés ügyében elnök jelenti, hogy Lehmann és Baldi ajánlata beérkezvén, a Gámán nyomda hajlandónak nyilatkozott az eddigi árak fentartása mellett szerződni, mire elnök nevezettel a szerződést 1889--1891-

re megkötötte s azt ezennel bemutatja — helyeslő tudásul szolgál. —

7. Kézdivásárhelyi törvényszék értesítése a Gróf Kálnoky Dénes hagyatéki ügyében — tudásul szolgál. —

8. Besztercze-Naszódmegye 8345 sz. a. tudatja, hogy ott a tenyészbírákat a községek szerzik be és szükséglet jelenleg nincs — tudomásul szolgál. —

9. 10. Cseh földmívelési tanács és orsz. gazd. egyesület czukorrépa termelési adatokat küldenek — köszönettel fogadtatván, beható eszmecsere után határozatot, hogy beérkezés után az összes adatok összefoglalandók és lapunkban közlendők. Egyszersmint Dr. Szentkirályi Ákos indítványára kimondatott, hogy területünk minél több vidékén kísérleti czukorrépatermelés indíttassék meg határozott utasítás szerint, valamint czélszerű volna a termelésre már vállalkozottak részére rövid terjedelmű tájékoztató röpiratot adni ki. A kísérleti pontok meghatározására az elnökség fog előterjesztést tenni, a kísérleti utasítás megszerzésére e. titkár vállalkozott, végre a röpirat szerkesztésére megfelelő szakerő fog felkérteni.

12. Kolozsvári üzletvezetőség 25794 sz. a. csemeték és magvak szállítására pályázatot hirdet — lapban felemlítendő. —

13. Az 1889-re előfizetendő lapok névsora megállapítatván — e czélra 96 frt kiutaltatott. —

14. Erdélyi szász gazd. egyesület aug. 13-iki jegyzőkönyvét küldi be — köszönettel fogadtatott. —

15. Grelinski József, a gallicziai gazd. egyesület titkára tudatja, hogy ujéven kezdve nyugalomba vonul — sajnos tudomásul szolgálván, nékie, mint egyesületünk több ízben volt megbizottjának köszönet mondandó. —

16. Wachsmann Albert fekete zab mintát küld kísérletezésre — választmány e kérdésben már kellően informálva lévén, a kísérletekre nem vállalkozik. —

17. Az egeresi gipszgyárnak közvetett uton megszerzett árjegyzéke — tudomásul szolgál. —

18. Elnök indítványozza, hogy miután a m. jelzáloghitelbank helyi képviselőségénél az egyesületi bizalmi férfiak száma — többeknek gyakori távolléte miatt — elégtelennek bizonyult, kéressék fel a bank elnöksége, hogy még két póttagot nevezzen ki — egyhangulag elfogadtatván, póttagokul Bárány Jósika Gábor és Korhuly Bogdán tagtársak fognak ajánlatni. —

19. E. titkár engedélyt kér, hogy a regáléjogosultak küszöbön álló kártalanítási ügyekben, többekkel szövetkezve, ezen jogok képviselésére és érvényesítésére a saját vezetése és felelőssége mellett működhessék — választmány a kért engedélyt készséggel megadja. —

Hitelesítik:
Bárány Jósika Gábor,
Dr. Berde Áron,
Szenkovich Márton.

Szabó József,
egyesületi alelnök.
Gamauf Vilmos,
egyesületi titkár.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Árpa	Zab	Török-buza	100 kiló		1 köbméter tűzifa	1 kiló marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j e z á r o k b a n												
Budapest	január	12 métermázsza	755	—	555	567	537	477	—	—	—	—
Brassó	január	11 hektoliter	570	360	300	400	170	370	170	120	260	36
Deés	január	8 "	550	480	440	—	280	580	320	180	280	28
Fogaras	január	11 "	500	450	275	—	160	380	250	130	210	28
Gyula-Fehérvár .	december	22 "	500	350	325	—	200	325	250	150	215	30
Kézdi-Vásárhely	január	10 "	520	—	315	360	170	400	300	80	241	28
Kolozsvár	január	10 métermázsza	640	—	440	—	430	460	300	140	300	34
Maros-Vásárhely	január	10 "	670	546	455	—	440	455	220	160	250	28
Nagy-Szeben	január	11 hektoliter	450	330	290	—	180	380	180	110	350	34
Nagy-Várad	január	8 "	520	420	332	308	198	338	280	140	320	48
Sepsi-Szt.-György	január	7 "	540	480	310	350	170	370	300	100	160	26
Szász-Régen	január	10 "	475	425	300	280	160	350	320	200	260	24
Torda	január	5 "	500	325	325	300	180	325	300	30	225	28